

Divadlo nereflektujúce dobu ma nezaujíma

Richard Stanke je jednou z popredných osobností súčasného slovenského herectva. Na festivale sa tento rok predstavil v takmer monologickej inscenácii *Krotká* na motívy novely Fiodora Michajloviča Dostojevského.

Ide o vôbec prvú divadelnú adaptáciu Dostojevského novely *Krotká* na slovenskom javisku. Poznali ste tento text pred tvorivým procesom?

Dávno, ešte ako dieťa, som videl televízny film na motívy tejto novely. Samotný text som si však prečítal až tesne pred inscenovaním. Z postavy majiteľa záložne som mal vtedy skôr negatívny pocit, dokonca sa mi film zdal niečím strašidelný. Počas skúšobného procesu som si k tejto postave hľadal cestu. Snažil som sa nejakým spôsobom pochopiť, čo je to za človeka.

Vaša postava prejde počas inscenácie výrazným vývojom. Budovať takýto charakterový prerod prostredníctvom monológu a s minimom javiskovej akcie zrejme nie je jednoduché. Ako ste s tým pracovali?

Dôležitým princípom je, že to v skutočnosti nevnímam ako monológ ale vytvoril som si akýsi pomyslený dialóg. Ten vediem či už s doktorkou, ktorú stvárňuje Jana Ol'hová, alebo s divákmi, ktorí akoby predstavovali moje druhé ja.

Máte pocit, že je možné postavu muža, ktorý emocionálne utýra svoju mladú ženu, prostredníctvom tohto monológu obhájiť či až ospravedlniť?

V samotnej novele i v našej inscenácii sa určite dajú nájsť argumenty na jeho ospravedlnenie. Ide o človeka, ktorý bol v živote sám. „Krotká“ bola tiež sama. Podľa mňa len chcel nejakým spôsobom pomôcť sebe i jej. Obaja boli nešťastní a keď sa takéto dva osudy spoja, máva to väčšinou tiež nešťastné konce.

Režisérom inscenácie je Eduard Kudláč. Na Kritickej platforme sa tento rok s jeho menom skloňoval výraz minimalizmus. Ako jeho režijný prístup vnímate z hereckej stránky? Prináša vám to istú slobodu, alebo vás to skôr obmedzuje? Ja mám tento minimalizmus rád. Celkovo mi spôsob jeho práce vyhovuje, v istom

zmysle je pre mňa návodom na rozvíjanie fantázie. Môj výsledok mi vždy už iba skoriguje, alebo mi nastaví hranice – odkiaľ a kam sa môžem pohybovať.

Krotká bola súčasťou sezóny klasiky v Činohre SND. Aké má podľa vás klasika miesto v slovenskom divadle?

Myslím si, že celkom jasné a zásadné. Bez toho, aby bola klasika v našich divadlách prezentovaná – a aby bola prezentovaná najmä novými spôsobmi – sa nedá ďalej posúvať.

V kontexte nedávnych udalostí ste zarezovali aj ako jeden z rečníkov na protestoch za slušné Slovensko. Myslíte si, že by sa umelci a divadlá mali vyjadrovať k spoločenskej situácii?

Pokiaľ divadlá nemajú potrebu angažovať sa, tak minimálne my ako občania máme právo, a dokonca povinnosť, sa vyjadriť.

Divadlo, ktoré nejakým spôsobom nereflektuje dobu a skutočnosť, v ktorej žijeme, ma veľmi nezaujíma. Divadlo je predsa živé v tom, že odráža svet okolo nás a vyjadruje k nemu svoj názor. Ale aj keby som robil hocikakú inú profesiu, zaujímal by som sa o tieto veci a angažoval by som sa rovnako.

Môžu herci ako verejne známe osobnosti pritiahnúť aj pozornosť bežných ľudí, ktorí by možno inak zostali voči týmto udalostiam apatickejší?

Niekedy sa to podarí, inokedy vznikne skôr opačný efekt. To však človek nikdy nemôže vedieť. Každý vtedy robí to, čo pokladá za správne. Keď cítim, že čo hovorím je správne a naopak poukazujem na to, čo nie je, nezvažujem, aké to môže mať následky.

**Za rozhovor ďakuje
Katarína CVEČKOVÁ**

TRAFENÁ HUS, Bábkové divadlo Žilina

Bolo to skvelé. Najviac sa nám páčila húska a medveď tiež nebol zlý.

Lily a Viky, žiačky

KROTKÁ, Slovenské národné divadlo Bratislava

Výkon pána Stankeho bol obdivuhodný. Viem, čo je to byť tak dlho sám na scéne, keďže som hrávala bábkové divadlo tu v Martine. Nie je to vôbec jednoduché, ale on to zvládol bravúrne.

Katka

Máme rady takéto divadlo, na rozdiel od komerčných inscenácií. Pán Stanke bol skvelý. Celé predstavenie odohral sám, veľmi emotívne a aj v kontakte s publikom.

Martina, Táňa a Hanka

Mám veľmi rada ruskú literatúru, Dostojevskij mi je blízky a pán Stanke je môj obľúbený herec. Veľmi dobre poznám aj televízny film s pánom Filčíkom a pani Vašáryovou. Táto inscenácia je oproti nej iná, prístupnejšia pre dnešného diváka. Bol to silný zážitok!

Anna

KRÁL' UBU, Divadlo Alexandra Duchnoviča Prešov

Celé predstavenie bolo veľmi nepredvídateľné. Nečakali sme, že to bude v nárečí a v silnom politickom ladení. Myslím si však, že herci podali úžasné výkony.

Mira

Já jsem kdysi jako mladá byla na Králi Ubu v Divadle na Zábradlí a zdá se mi, že to tady bylo úplně jinak pojaté. Tam bylo tehdy na jevišti o mnoho méně lidí a bylo to klidnější. Ale i tak jsem ráda, že jsem tohle představení viděla.

Zdenka

PLÚCA, o.z. per ART

Zaujalo nás najmä to, že aj keď boli na javisku len dvaja ľudia, vedeli vytvoriť výbornú atmosféru. Obdivujem i komplexné spracovanie tak veľkej témy v krátkom časovom rozpätí.

Mariana

Inszenácia bola pôsobivá a myslím si, že aj celkom pravdivá.

Mariana

Predstavenie Plúca ma prekvapilo jednoduchým používaním rekvizít. Bolo to dynamické a pružné. V niektorých momentoch sa však herci opakovali, klesala energia a prestalo to napredovať. Prekvapil ma záver, no nie pozitívne. Vyplynul do stratena a nezanechal vo mne žiadny príjemný ani poučný dojem.

Veronika

Posledná diskusia Kritickej platformy sa uskutoční dnes o 21:30 v študovni SKD na prvom poschodí. Moderuje Milo Juráni.

Milo Juráni: Kríza mužskosti, #metoo, to je Krotká z SND. Najväčšie mocenské vzťahové hry hrajú najväčší slabosi. A ešte nás aj dokážu dojať. Aj Ubu je slaboch, ale má brušisko a nič nezakrýva. Priamočiara hovädnosť je v súčasnosti skvelou cestou k moci. Už len aby v ére klimatickej zmeny tá moc na niečo bola. Aj Macmillan si uvedomuje, že zladať osobné a verejné je najväčší hlavolam dvadsiatnikov, tridsiatnikov a iných "nikov". Mocných aj bezmocných.

Trafená hus	★★★★☆	Krotká	★★★★☆
Kráľ' Ubu	★★★★☆	Plúca	★★★★☆

Martina Mašlárová: Gusniowskej príbehy, ktoré obracajú rozprávkové konvencie naruby, skvelým spôsobom prinášajú deťom témy bežného života. Príbeh depresívnej husi, do ktorej sa zamiluje líška, síce vyvolal v dospelých pochybnosti o narušení potravinového reťazca, ale zároveň bol krásnou demonštráciou toho, že láska prekoná všetky rozdiely.

Trafená hus	★★★★★	Krotká	★★★★☆
Kráľ' Ubu	★★★★☆	Plúca	★★★★☆

Martina Uľmanová: Plúca – neznesiteľne dlhé objatie banálnych vzťahových táranín. Pridelené hviezdičky idú výhradne za neskratnú energiu Ivany Kubáčkovej.

Trafená hus	-	Krotká	★★★★☆
Kráľ' Ubu	★★★★☆	Plúca	★★☆☆☆

Karol Mišovic: Trafená hus, inscenácia, ktorej odpustíte aj mierne zoologické faux pas; Kráľ' Ubu, inscenácia, ktorá vás baví svojou insitnou hravosťou; Krotká, inscenácia, ktorá vás buď veľmi baví alebo veľmi nebaví; Plúca, inscenácia, v ktorej vás fascinuje jedinečne sugestívny výkon Ivany Kubáčkovej.

Trafená hus	★★★★☆	Krotká	★★☆☆☆
Kráľ' Ubu	★★★★☆	Plúca	★★★★☆

Martin Macháček: Den priniesl radu záhad a úvah o krízi bieleho heterosexuálneho muža. Taky jedno prekvapení - v Plicích. Jako krystal CO₂, který je potřeba vyloučit tracheotomii. Jako emoce.

Trafená hus	-	Krotká	★★★★☆
Kráľ' Ubu	★★★★☆	Plúca	★★★★☆

Katarzyna Dudzic-Grabińska: Dnešný deň sme mali mini festival režijnej tvorby Šimona Spišáka – nielen na veľkej scéne, ale aj v šapitó a na martinskom korze. Trafená Hus, Červená čiapočka a Škaredé káčatko - všetky tri poskytovali divákovi kvalitný umelecký zážitok v duchu nespútaneho, scénického žvilu.

Trafená hus	★★★★☆	Krotká	★★★★☆
Kráľ' Ubu	★★★★★	Plúca	★★★★☆

Ekologické a vzťahové „bububu“

Michael Vyskočani sa profiluje ako režisér vyhrotených tém, vážnych ponorov do vnútra postáv a ich konfliktov so svetom. Často humorne, miestami až s mrazivým polóúškrnom, upozorňuje v inscenáciách *Plúca* a *Vytrvalý dažď* na krízu súčasnej spoločnosti.

Ste režisérom bez stáleho angažmánu, režírujete aj v kamenných divadlách, aj na nezávislej scéne. Vyhľadávate teda cielene iné tvorivé podmienky?

Závisí to od viacerých faktorov. Prvým a hlavným hýbateľom je vždy samotný text a v rámci neho vek postáv, typológia, temperament či samotná téma. Tieto podmienky často určujú aj zloženie tvorivého tímu. Rád si vyberám slobodne, čítam text, o ktorom uvažujem aj niekoľko mesiacov pred jeho realizáciou. Začnem premýšľať o konkrétnych hercoch, ktorí by mohli dané postavy s ich špecifickou rečou obsadiť. Nie vždy sa podarí pôvodné plány zrealizovať. Je to výzva, pretože sme všetci časovo vyťažení, a umelci na voľnej nohe obzvlášť.

Orientujete sa zväčša na súčasnú dramatikú. Čo vás na nej najviac fascinuje a ako prebieha výber konkrétneho textu?

Tento záujem prišiel náhodou. Na škole sme inscenovali napríklad *Mrožka*, *Hamiltona* či *Viana*. Nakoniec som v Divadle Ludus režíroval ruského dramatika Juriho Klavdijeva a tým to začalo. Aj v klasických textoch je vždy možné nájsť súčasnú problematiku sveta. Dôkazom je, že stále oslovujú mnohé generácie. Avšak nová dráma je fascinujúca svojimi antidramatickými tendenciami a postdramatickou štruktúrou, ktorá ku mne prehovára a dúfam, že cezo mňa aj k divákovi. Je zaujímavé nájsť nový text, pri ktorom má človek pocit, že je

nadčasový, no je spracovaný dostatočne divadelným spôsobom.

Inscenácia *Plúca* sa okrem iného sústreďuje aj na otázky životného prostredia. Do akej miery sú pre vás významné aktuálne ekologické témy, poprípade udalosti späté s prírodnými javmi?

Toto bol prvý text s ekologickou tematikou, ktorý som inscenoval. Nie je to však iba o tom, v mnohom je to skôr relativizácia tohto problému. Na sociálnych sieťach i v bežnom živote mladých ľudí vidíme veľa ekologického „bububu“, čo môže priniesť aj negatíva. Ľudia sa v množstve informácií môžu stratiť, nevedia, ako by mohli svojou činnosťou prispieť resp. pomôcť a často zabudnú na vlastné životy. Je nutné nájsť harmóniu medzi zachraňovaním sveta a žitím života. Oddať sa iba ekologickým témam nie je pre všetkých. V *Plúcach* hlavná dvojica v tomto hnaní sa za zodpovednosťou za planétu zabúda na medziľudské vzťahy, lásku či dôvod prečo mať vlastné dieťa. Dá sa žiť uvedomelo, no neznamená to, že nemôžeme priniesť na svet ďalšieho človeka.

V oboch inscenáciách, ktoré sa dostali do festivalového programu, je kladený silný dôraz na hereckú zložku. Ako prebieha tvorivý dialóg počas skúšobného procesu?

Pri *Plúcach* i *Vytrvalom dažďi* síce existoval

aj sekundárny materiál, no nepotrebovali sme robiť výskum encyklopedického rázu. Vždy nám šlo o rozširovanie obzorov a o sedliacke reflektovanie situácií, či už na sociálnych sieťach, v kaviarňach, filmoch, alebo v novinách. Ekologické otázky, vzťah muža a ženy, nízka pôrodnosť v Európe... Zdroje sa objavovali samé a dokazovali živosť našich textov. Niektoré sa možno nevyjadrovali vedome, ale to neznamenalo, že by sme im nenačúvali. Pri *Vytrvalom dažďi* sme boli v priestore asi tri-štyri týždne, no text sme s hercami čítali vyše mesiaca v snahe o čo najväčšiu autenticitu. Neustále sme ho skúmali a nachádzali nové oblúky, skryté vlny, poryvy a motivácie.

Zaoberáte sa krízovými, existencialistickými témami. Plánujete v tejto dramaturgii pokračovať?

Vždy ma zaujímala hraničná situácia a neustále hľadám témy súvisiace s existenciou. Je pre mňa dôležité vyberať si texty, ktoré sú živé alebo režu do živého a skúmajú ľudské kroky, hranice rozhodovania sa a jeho dôsledky. Fascinuje ma človek, ktorý sa nachádza v stave, kedy zvažuje, relativizuje, hodnotí a prichádza na to, čo ďalej so svojím životom či celým svetom. Tým si prechádzame všetci.

Za rozhovor ďakuje
Jakub MOLNÁR

Čo je pre vás objavom tohtoročnej divadelnej sezóny?

Marián Amsler (režisér):

Najväčším objavom bolo pre mňa skúšanie inscenácie *Ludia, miesta a veci* v Divadle Andreja Bagara. A v rámci neho prístup a koncentrácia všetkých hercov, no predovšetkým Barbory Andrešičovej, ktorá vzhľadom na svoj vek a divadelné skúsenosti podala neuveriteľný výkon. Pozorovať ju pri skúšaní, generálkach, premiére i každej repríze je pre mňa absolútny, fenomenálny objav, ktorý som počas svojej kariéry režiséra ešte nezažil.

Martin Ondriska (dramaturg):

Môj objav sezóny je najmä to, čo sa deje v tomto krásnom júnovom týždni – Dotyky a spojenia. Je tu veľa predstavení, ktoré sú rôzne postavené aj naladené a profi prezentované vedľa seba. Tolko krásnej kultúry a dobrých a citových vecí!

Katarína Cvečková (divadelná kritička):

Osobne ma mrzí, že divadelné ocenenia Dosky od minulého roku zrušili Objav sezóny. Napriek rôznym výhradám voči tejto kategórii si myslím, že je veľmi dôležité neustále objavovať nové talenty. Tento rok by som mala minimálne jednu jasnú nomináciu – herca Jána Morávka. Už vlani som "objavila" jeho muzikálne nadanie v inscenácii *Kráľ* a tento rok sa k nemu pridalo aj objavenie jeho neuveriteľnej schopnosti performativity v diele *EU.GENUS//DOBRÝ.ROD* súboru *Med a prach*.

Šimon Spišák (režisér):

Nie je to síce nič svetoborné, ale objavil som, že keď sa trochu lepšie pripravím na skúšku, tak som potom v menšom strese. Dokonca ma to aj viac baví, keď si napríklad večer k textu aspoň na chvíľu sadnem, aj keď to, čo si pripravím, niekedy vôbec nepoužijem. Je to pre mňa osobný objav a zároveň aj istý zlom.

Monika Michnová (dramaturgička):

Mojím objavom je to, ako prebehlo výberové konanie na riaditeľa/ku Divadla Jána Palárika v Trnave. Je to pre mňa dôkaz, že sa takéto výberové konanie dá uskutočniť transparentne a s medzinárodnou komisiou, čo ani náhodou na Slovensku nie je pravidlom. Je to nádej do budúcnosti aj pre ostatné divadlá. Novej riaditeľke Zuzke Šajgalíkovej držím palce.

SOBOTA 23. JÚN 2018

11:00 – 12:00 – Strojár – Koncert: **Dano Heriban**

11:00 – 13:00 – Študovňa – **Kritická platforma**

14:30 – 16:45 – Národný dom – **Vytrvalý dážd'** (o.z. per. ART v spolupráci s LOĎ – Divadlo v podpalubí Bratislava)

16:00 – 16:50 – Strojár – **Kozliatka a vlk** (Kaprálkovic)

18:00 – 20:30 – Štúdio – **Európa v korešpondencii** (Bábkové divadlo na Rázcestí Banská Bystrica)

21:30 – 23:00 – Študovňa – **Kritická platforma**

22:00 – 23:30 – Strojár – **Cyrano z predmestia** (Art Music Orchestra, Spevácky zbor Lúčnice, sólisti Kamila Magálová a Patrik Vyskočil)

! ZMENA PROGRAMU !

Všetky podujatia z Divadelného námestia sa presúvajú do Strojára.

FESTIVALOVÝ ŽURNÁL: Katarína Cvečková (šéfredaktorka), Barbora Forkovičová, Jakub Molnár a Lucia Šmatláková
GRAFIKA: Michal Baďin **FOTO:** Braňo Konečný **KOREKTÚRY:** Michal Baďin **VYDÁVA:** SKD Martin **NÁKLAD:** 300 ks

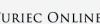
hlavní partneri

partneri

mediálni partneri

Záštitu nad festivalom prevzala predsedníčka ŽSK Erika Jurinová.